

Broderkjærlighetens ånd

Taler

Gunnar Jahn

Dato

10 desember 1945

Sted

Oslo

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris for 1944 til Den Internasjonale Rød Kors Komité

- 1 Deres Majestet, Deres Kongelige Høyheter, mine damer og herrer.

Det er gått seks år siden det er blitt delt ut noen fredspris, de seks årene som krigen har hersket i verden. Disse krigsårene hvor menneskene mer enn noen gang i historien har slåss for å bevare sitt liv og sin fridom har ikke gitt mye høve til å tale og arbeide for fredens sak. Det har vært mindre mulig denne gang enn under forrige verdenskrig hvor fredsidéene ikke bare overvintret men også gav seg sterkt tilkjenne i flere av de krigførende og de nøytrale land. Men til tross for dette har Nobelkomiteen funnet dem som under krigen har kunnet arbeide for menneskelighetens sak og for å skape den mellomfolkelige organisasjon hvis mål det er å realisere drømmen om å hindre krig. Nobelkomitéen har gitt fredsprisen for året 1944 til Comité International de la Croix-Rouge i Genève (Den internasjonale Røde kors-komité) og for 1945 til Mr. Cordell Hull i De forente stater.

15 Den Internasjonale Røde Kors komité har engang før, for året 1917, fått Nobels fredspris. Dengang var det mens krigen ennå raste, denne gang er det etter at freden er kommet, men begge gangene er det for det arbeid som er gjort under krigen. Det er som Philip Noel-Baker har uttrykt det i sitt forslag om å gi prisen til Den Internasjonale Røde Kors komité fordi denne »by its action throughout this war has held aloft the fundamental conceptions of the sohdarity of the human race, and the identity of the vital interests of different nations and of the need for true understanding and réconciliation if peace is ever to be brought about.» Derigjennom har den bidradd til å fremme tanken om »folkenes förbrödring» som det uttrykkes i Nobels testamente.

Den Internasjonale Røde Kors komité er internasjonal i sin gjerning, men den er

nasjonal i sin sammensetning, for alle dens medlemmer er sveitsiske borgere.

30 Det er ikke bare et tilfelle at den har fått sin plass i Sveits. Selve jordbunnen måtte gi livsvilkår i dette lille demokrati som av egen erfaring vet at det ikke er umulig å gjennomføre idéen om solidariteten mellom folk av forskjellig opphav.

35 Men som så ofte ellers når institusjoner skapes, så skyldes også denne en enkelt manns tiltak. Og vi kan ikke idag når fredsprisen blir gitt til Den Internasjonale Røde Kors komité annet enn å la tankene gå tilbake til Henri Dunant som redslene på Solferinos slagmarker ikke gav fred før han hadde vekket andre. Hans tanke kan uttrykkes slik: Vi må forsøke å mildne krigens redsler, såvidt
40 mulig innskrenke tallet av dens ofre og såvidt mulig hindre dens lidelser. Dette arbeid må organiseres på forhånd - før krigen er der - for ingen vet hvor og når den kommer, og det må organiseres som et internasjonalt arbeid. Derved vil en også vekke og utvikle den broderkjærlighetens ånd som vil motarbeide krigen på den virksomste måte. - På denne tanke hviler Røde Kors' arbeide.

45

Siden han skrev dette er mange av hans tanker realisert: Organisasjonen, hvis første spede begynnelse går ut fra la Société Genevoise d'Utilité publique, stiftet i 1863, er skapt gjennom Røde Kors, og Genèvekonvensjonen av 1864 har gjort det mulig at arbeidet kan fortsette under krigen og har forsåvidt gjort arbeidet
50 internasjonalt, men her som på så mange områder har det vært vanskelig å vekke broderkjærlighetens ånd.

Jeg skal ikke her gå nærmere inn på hvordan Den Internasjonale Røde Kors komité har utviklet seg, den fastere form den fikk gjennom sine statutter av
55 1921 og følgende år, dens virke som bindeledd mellom de nasjonale Røde Kors foreninger og mye annet. Det jeg vil feste oppmerksomheten ved er dens virke under krigene. Den første virkelig store prøve hadde Komiteen under forrige verdenskrig. Dens oppgave kan en på sett og vis si var tosidig: Den ene gikk ut på å passe på at reglene i Genèvekonvensjonen ble overholdt, den annen å
60 formidle underretning om krigsfanger m. m. og yde hjelp hvor en trengte hjelp. Det kan vel med en gang sies at den første oppgave ikke var lett å løse og de protester som kom fra Genève gav i de fleste tilfelle små resultater. Den annen oppgave derimot ble alt under forrige verdenskrig løst på en fremragende måte og bidro i høy grad til å lindre krigsfangenes lidelser.

65

Under den annen verdenskrig har dens virksomhet stort sett hatt samme

karakter, men den har vært sterkt utvidet og etterhvert har den lagt nye områder under sitt virke.

70

Dens hovedoppgave under den siste krig har vært å være opplysningsentral for alt om krigsfangene. Dette har ikke bare vært et stort men også et meget omfattende arbeide. Med krigstiden like innpå oss kan vi bedre enn noengang før vurdere hva det betyr å kunne få kunnskap om en fars, brors eller venns skjebne. Og ennu mer har det betydd å eie en institusjon som kunde formidle brev mellom krigsfangene og deres skyldfolk. Disse oppgavene var først og fremst Komitéens egen. Den annen oppgave som har hatt langt større betydning under denne krigen enn under forrige krig, er sendingen av pakker til krigsfangene både fra fangenes skyldfolk og i form av fellessendinger som dels har vært betalt av de krigførende land dels betalt gjennom innsamlinger i de forskjellige landene. Jeg nevner at det alt i alt ble sendt flere hundre tusen tonn varer via Komiteen. Det er en veldig virksomhet til gagn for krigsfangene som Komitéen har utfoldet på dette område.

85 Men krigsfangene har ikke vært de eneste som er blitt hjulpet og det har heller ikke vært dem som har hatt størst behov for hjelp. Det var de andre fangene, sivilfangene, de politiske fanger som tyskerne likte å kalle dem. Deres behandling og skjebne er så kjent at jeg behøver ikke annet enn å nevne det. De var rettsløse og ingen internasjonal konvensjon gav Den Internasjonale Røde Kors Komité rett til å gripe inn, og overfor nazistynet i Tyskland var det ikke lett å komme noen vei. Det var først vinteren 1942/43 at Komiteen oppnådde tilsagn fra tysk side om å kunne få sende pakker til de politiske fanger og disse sendinger kom etter mange vansker først i gang høsten 1943 men har fra da av fått et omfang som har gjort det mulig å redde mange menneskers liv.

95

Mens dette arbeide har ført fram har Komitéen i sitt annet arbeid hatt så store vansker å kjempe mot at resultatene ikke har kunnet bli det en ønsket. Det gjelder selvsagt først og fremst de protester som har vært gjort mot at folkerettens bestemmelser om behandling av krigsfangene ikke har vært overholdt. Under denne krig som under forrige har protestene neppe ført til store resultater. Derimot har den inspeksjon som de utsendte delegasjoner fra Komitéen har kunnet føre med krigsfangeleirene hatt virkning, men ved at Russland og Japan ikke har akseptert krigsfangekonvensjonen av 1929 har Komitéen ikke kunnet foreta inspeksjon i disse land og har heller ikke hatt høve til å inspisere leirene for russiske krigsfanger i Tyskland og i de okkuperte land.

105

Dette viser at først når en konvensjon blir universell får den sin fulle nytte. Selvsagt har det ikke vært høve for Komitéen til å inspisere konsentrasjonsleirene i Tyskland og i de tyskokkuperte land. Disse betraktet Tyskland som en intern politisak.

Et stort arbeid er også under denne krig gjort med utveksling av fanger, en utveksling som vistnok er kommet i stand etter de krigførende staters initiativ men hvor den hjelp den Internasjonale Røde Kors Komité har ytet har vært av uvurderlig verdi.

Denne oppregning av den Internasjonale Røde Kors Komités virke kan ikke gi det rette bilde av hva dens arbeid har betydd. Betydningen ligger først og fremst i at mennesker er blitt reddet og i den samkjensle som skapes ved at hjelpen har nådd fram gjennom de murer av jern som krigen har skapt.

På det norske Stortings Nobelkomités vegne har jeg herved den ære å gi fredsprisen for året 1944 til den Internasjonale Røde Kors Komité for det store arbeid for menneskelighetens sak som den har utført under Krigen.

Kilde

Les Prix Nobel en 1945, s. 73-81.

Emner

Andre verdenskrig, Nestekjærlighet, Nobelpris, Nobels fredspris, Nobeltale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/broderkjaerlighetens-and>